OPETUS- JA KULTTUURIMINISTERIÖ

Vastine

12.11.2024

VN/33945/2023
VN/33945/2023-OKM-189

Eduskunnan sivistysvaliokunta

Opetus- ja kulttuuriministeriön vastine sivistysvaliokunnalle annettuihin lausuntoihin; Hallituksen esitys eduskunnalle laiksi lukiolain muuttamisesta ja siihen liittyviksi laeiksi (HE 159/2024 vp)

Opetus- ja kulttuuriministeriö toteaa otsikon mukaisessa asiassa eduskunnan sivistysvaliokunnalle annettujen asiantuntijalausuntojen johdosta seuraavaa:

Oppimisen tuki ja erityisopetus

Kuntaliitto pitää lausunnossaan esitettyä erityisopetuksen ja muun oppimisen tuen sääntelyä monitulkintaisena. Kuntaliitto pitää esityksessä olevaa erityisopetuksen määrittelyä ongelmallisena. Kuntaliiton mukaan ongelmallista on, että säännöskohtaisissa perusteluissa erityisopetus määritellään kapeasti sitä antavan henkilöstön kautta. Toisaalta sen toteutus kuvataan opetus- ja ohjaushenkilöstön yhteistyönä. Kuntaliiton mukaan esitys on ristiriitainen ja käytännössä vaikeasti tulkittava.

Opetus- ja kulttuuriministeriö toteaa, että erityisopetuksen määritelmä muuttuu esityksen myötä. Voimassa olevan lain mukaan opiskelijalla, jolla on kielellisten erityisvaikeuksien tai muiden oppimisvaikeuksien vuoksi vaikeuksia suoriutua opinnoistaan, on oikeus saada erityisopetusta ja muuta oppimisen tukea yksilöllisten tarpeidensa mukaisesti. Esitetyn 28 a §:n mukaan opiskelijalla olisi oikeus erityisopetukseen, jos hän todennettujen oppimisvaikeuksien tai muun niihin rinnastettavan syyn vuoksi tarvitsee erityisopetusta lukion oppimäärän suorittamiseksi eikä 28 §:ssä tarkoitettu oppimisen tuki ole riittävää opiskelijan tuen tarve huomioon ottaen. Selkeillä erityisopetuksen saamisen kriteereillä varmistetaan, että erityisopetus kohdentuu sitä eniten tarvitseville opiskelijoille. Esityksen perusteluissa (HE 159/2024 vp, s. 59) todetaan, että erityisopetus voisi olla esimerkiksi sopivien opiskelustrategioiden opettamista tai tukea tehtävien aikatauluttamiseen sekä tukea itsenäiseen ja tavoitteelliseen opiskeluun.

Muun muassa Kuntaliitto ja Opetushallitus kiinnittävät lausunnoissaan huomiota myös siihen, että oppimisen tuen sääntelyä lisätään nykyisestä esityksessä. Sivistysala ry esitti esitetyistä muutoksista luopumista ja niiden korvaamisesta tukiopetuksen lisäyksellä voimassaolevaan lukiolain 28 pykälään.

Kuusikkokaupunkien lausunnon mukaan erityisopetuksesta annettavan hallintopäätöksen tekeminen lisää koulutuksen järjestäjien hallinnollista työtä, mikä vähentää aikaa opiskelijoille annettavasta tuesta.

Postiosoite **Postadress** **Postal Address**	**Käyntiosoite** **Besöksadress** **Office**	**Puhelin** **Telefon** **Telephone**	**Faksi** **Fax** **Fax**	**s-posti, internet** **e-post, internet** **e-mail, internet**
Opetus- ja kulttuuriministeriö				
PL 29 00023 Valtioneuvosto	Meritullinkatu 10 Helsinki	0295 16001 +358 295 16001	09 135 9335 +358 9 135 9335	kirjaamo.okm@gov.fi

Suomen Lukioiden erityisopettajat ry (SLEO) esittää useita ehdotuksia oppimisen tuen ja erityisopetuksen täydentämiseksi. SLEO esittää, että lakitekstiä on selkeytettävä mainitsemalla erityisopettaja oppimisen tuen antajana. Lisäksi SLEO esittää myös tarkennuksia 28 §:ään, koska suurin osa erityisopettajan resursseja vievästä työstä ei näy pykälässä lainkaan. Myös erityisopetuksen tarkempia perusteluita esitetään pykälään, kun ne nyt ovat perusteluissa. Hallintopäätöksen merkitys koetaan myös epäselväksi perusopetuksen ja lukiokoulutuksen välillä ja esitetään samalaisten rakenteiden ja resurssien koulutusmuotojen välille. Esitetään, että koulutuksen järjestäjän tulisi tehdä esitys yhdessä opetuksen järjestäjän ja erityisopetuksesta vastaavan tahon kanssa opiskelijalla annettavasta erityisopetuksesta. Lisäksi esitetään, että tarvitaan valtakunnallinen, yhtenäinen tiedonsiirtokäytäntö kaikista lukioon tulevista opiskelijoista, joilla on ollut oppimisen tuen tarpeita.

Opetus- ja kulttuuriministeriö toteaa, että koulutuksen järjestäjällä on laaja toimivalta päättää koulutuksen järjestämisestä, henkilöstön työnjaosta ja tehtävistä sekä erityisopetuksen perusteista opiskelijoiden yksilöllisten tarpeiden ja tilanteiden mukaisesti lainsäädännön puitteissa. Hallituksen esityksen perusteluja on lausuntokierroksen jälkeen täydennetty oppimisen tuen ja erityisopetuksen osalta sekä erityisen tuen perusteiden osalta. Perusopetuksen ja lukiokoulutuksen rakenteelliset ja koulutusmuotojen erot vaikuttavat siihen, ettei voida säätää täysin vastaavaa jatkumoa perusopetuksesta toiselle asteelle. Oppilaiden ja opiskelijoiden tietojen luovuttaminen on henkilötietojen luovuttamista, mikä on tarkasti säänneltyä tietosuojalain ja asetuksen mukaisesti. Tiedonsiirtokäytäntöjä kehitetään Opetushallituksessa osana lainsäädännön toimeenpanoa.

Opetus- ja kulttuuriministeriö toteaa, että esityksessä on pyritty selkeyttämään sääntelyn kokonaisuutta säätämällä erikseen oikeudesta oppimisen tukeen ja erityisopetukseen. Kyse ei siis ole vain pykälän jakamisesta tekniseksi kahdeksi pykäläksi, kuten Kuntaliitto on esittänyt.

Esityksen mukaan lukiolakiin ehdotettavilla muutoksilla vahvistettaisiin lukiolaisten oikeutta oppimisen tukeen ja erityisopetukseen. Lukiolakia muutettaisiin siten, että laissa säädettäisiin opiskelijoiden oikeudesta oppimisen tukeen, tukiopetukseen ja erityisopetukseen. Yksityiskohtaisissa perusteluissa on määritelty tarkemmin esimerkinomaisesti mitä eri tuen muodilla tarkoitetaan. Tiedonsiirtoa perusopetuksen ja lukiokoulutuksen välillä lisättäisiin sellaisten opiskelijoiden osalta, joilla on ollut perusopetuksen päättyessä voimassa oleva päätös erityisestä tuesta.

Esityksen tavoitteena on selkeyttää voimassa olevaa tilannetta, jossa yleisestä tuesta ja erityisopetuksesta säädetään samalla säännöksellä. Esityksellä määritellään aiempaa tarkemmin mitä oppimisen tuella tai erityisopetuksella tarkoitetaan sekä kenelle erityisopetusta annetaan. Muutos parantaa opiskelijoiden tuen tarpeisiin vastaamista tarkoituksenmukaisimmilla tuenmuodoilla eli tuen kohdentumista oikein sekä myös selkeyttämällä tuen eri muotojen menetelmiä.

Oppimisen tuen painopiste on matalan kynnyksen oppimisen tuessa, joka on helposti saavutettavaa tukea, mutta samalla kustannustehokkaampaa koulutuksen järjestäjille vähentäen samalla byrokratiaa ja tuesta aiheutuvaa lisätyötä. Suurimpaan osaan opiskelijan tuen tarpeista voidaan vastata oppimisen tuella, tukiopetuksella sekä muulla tuella ja ohjauksella, jota toteuttavat opetus- ja ohjaushenkilöstö yhteistyössä ja sovituilla tavoilla. Koulutuksen järjestäjä päättää tuen järjestämisestä ja organisoinnista säädöksen mukaisesti paikalliset olosuhteet, henkilöstö ja tarpeet huomioon ottaen tarkoituksenmukaisella tavalla.

Arvioiden mukaan lukiokoulutuksessa erityisopetusta tarvitsee vain noin 500 perusopetuksesta siirtyvää opiskelijaa vuosittain. Selkeyttämällä erityisopetusta lukiokoulutuksessa, voidaan vahvistaa niiden opiskelijoiden tarvitsemaa erityisopetusta, joiden tarpeisiin oppimisen tuki on riittämätöntä. Opiskelijoiden tuen tarpeet ovat kasvaneet ja moninaistuneet merkittävästi myös lukiokoulutuksessa, joka asettaa koulutuksen järjestämiselle uusia haasteita vastata niihin. Opiskelijoiden koulutuksen suorittaminen edellyttää aiempaa parempaa erityisen tuen tarpeiden tunnistamista ja arviointia muun muassa erityisopetuksen standardoitujen seulojen, yksilötestien, haastatteluiden ja muiden kartoitusmenetelmien avulla. Erityisopetuspäätös ei edellytä diagnoosia tai muuta koulutuksen järjestäjän asiantuntijalausuntoa, vaan erityisopetus perustuu opettajien ja erityisopettajan havaintoihin tai tiedon siirron myötä tulleisiin tietoihin. Todennettuihin oppimisvaikeuksiin ja muihin niitä vastaaviin syihin voidaan vastata aiempaa vahvemmalla ja kohderyhmän tarpeet huomioivalla erityisopetuksella niin, että tukitoimet ovat vaikuttavia. Selvityksen mukaan erityisopettajan rooli on tärkeä suhteessa opiskeluhuoltopalveluihin, jotka osaltaan täydentävät opiskelijoiden vaativampia tuen tarpeita muun muassa tutkimusten, diagnoosiin perustuvien kuntoutuspalvelujen ja muiden sosiaali- ja terveyspalvelujen osalta.

Lisäksi säädetään erityisopetuksen päätöksestä, joka vahvistaa opiskelijoiden oikeusturvaa. Nykytilanteessa yhteydenottoja on tullut erityisesti huoltajilta opetus- ja kulttuuriministeriöön, jossa opiskelijoiden oikeus erityispetukseen ei ole toteutunut yhdenvertaisella tavalla. Oikaisukelpoinen hallintopäätös on siksi perusteltu ja tarkoituksenmukainen suhteessa arvioituun erityisopiskelijoiden pieneen määrään. Opetus- ja kulttuuriministeriö kuitenkin toteaa, ettei tarkoituksena ole muuttaa opiskelijaksi ottamisen perusteita erityisopetuksen osalta lukiokoulutuksessa, vaan edelleen opiskelijan edellytykset suorittaa lukiokoulutus ja ylioppilastutkinto tulee arvioida nykyistä vastaavalla tavalla opiskelijaksi ottamisessa.

Lukiokoulutukseen valituille opiskelijoille, joilla on perusopetuksen päättyessä voimassa olevan erityisen tuen päätös, tulee koulutuksen järjestäjän arvioida erityisopetuksen tarve lukiokoulutuksessa. Tiedonsiirrosta säädetään, jotta opiskelijoiden erityisopetuksen tarve ja tuen tarpeisiin voidaan koulutusten nivelvaiheissa mahdollisemman nopeasti joko koulutuksen alussa tai myöhemmin tuen tarpeiden ilmetessä esimerkiksi tiettyjen aineiden osalta. Opiskelijalle voi lievien erityisen tuen tarpeiden ilmetessä riittää oppimisen tukena annettava matalan kynnyksen tuki erityisopettajalta, jolloin erityisen tuen päätöstä ei tehdä. Mikäli tämä ei olisi opiskelijalle riittävää, olisi opiskelijalla oikeus erityisopetukseen, josta tehdään perusteltu hallintopäätös.

Erityisopetuksen järjestäminen on merkityksellistä jatkumona myös ylioppilastutkintolautakunnan erityisjärjestelyjä koskevan päätöksen näkökulmasta, jolla mahdollistetaan erityisopetuksen perusteet omaavan opiskelijan yhdenvertaiset mahdollisuudet suorittaa ylioppilaskoe muista poikkeavalla tavalla painavasta perusteen vuoksi.

Muutoksenhakukelpoisen hallintopäätöksen tekeminen erityisopetuksesta (28 b §) toteuttaa opiskelijan oikeusturvaa ja lisää yhdenvertaisuutta lukiokoulutuksen sekä ammatillisen koulutuksen opiskelijoiden välillä. Alaikäisten osalta tulee kiinnittää erityistä huomiota sekä ennakolliseen että jälkikäteiseen oikeusturvaan. Ennakollista oikeusturvaa toteuttaa se, että lainsäädäntö on laadittu huolellisesti vastaamaan perustuslaissa turvattuja oikeuksia, ja jälkikäteistä oikeusturvaa toteuttaa se, että erityisopetuksesta annettuun päätökseen olisi esityksen mukaan mahdollista hakea oikaisua aluehallintovirastolta. Esityksen perusteluissa todetaan, että muutoksesta aiheutuvan hallinnollisen työn keventämiseksi Opetushallitus valmistelee valtakunnalliset mallilomakkeet ja päätöspohjat, joita koulutuksen järjestäjät voivat käyttää erityisopetuksesta päättäessään. Perusteluissa todetaan myös, että erityisopettajan antamaa tukea ja ohjausta ja ilmeisen tarpeen mukaan myös erityisopettajan antamaa opetusta voitaisiin tarjota opiskelijalle jo ennen erityisopetusta koskevan hallintopäätöksen tekemistä. Asia on kuitenkin käsiteltävä ja päätös erityisopetuksesta annettava hallintolain mukaisesti ilman aiheetonta viivytystä (HE 159/2024 vp, s. 60).

Useissa lausunnoissa otettiin kantaa rahoituksen riittävyyteen ja resurssien kohdentumiseen oppimisen tukee ja erityisopetukseen. Koulutuksen järjestäjien tulee ottaa huomioon opiskelijoiden tuen tarpeet lainsäädännön edellyttämällä tavalla ja kohdentaa yleiskatteellinen valtionosuusrahoitusta sen toteutumiseksi. Hallituksen varaama 10 miljoonaa euroa jaetaan koulutuksen järjestäjille osana valtionosuusrahoitusta.

Opetus- ja kulttuuriministeriö ja Opetushallitus tulevat toimeenpanemaan lainsäädännön muutokset, kun lainsäädäntö on vahvistettu. Lisäksi Oppimisen tuen kokonaisuuden hankkeiden (10 milj. euroa) avulla koulutuksen järjestävät ovat vahvistaneet ennakoiden toimintaansa tuen toteutumiseksi jo esityksen valmisteluaikana tuettuna.

Erityisopetus ei ole kokonaan uusi tehtävä koulutuksen järjestäjille, joten arvio erityisopettajien tarpeesta on siksi varsin pieni.

Rahoitus

Useassa lausunnossa viitataan lukiokoulutuksen järjestäjien yhteistyöhön. Osassa lausunnoista yhteistyö nähdään koulutuksen saavutettavuuden turvaamisen ratkaisuna ja pidetään tärkeänä, etteivät yksikköhinnan määräytymisperusteet muodostu yhteistyön esteeksi. Lukiokoulutuksen rahoituksen kontekstissa yhteistyöllä tarkoitetaan käytännössä koulutuksen järjestäjien yhdistymistä. Lukiokoulutuksen rahoitus myönnetään koulutuksen järjestäjittäin ja osaltaan rahoituksen perusteet vaikuttavat paikallisesti päätöksiin, millaiseksi rakenne muodostuu. Muuta yhteistyötä rahoituksen perusteet eivät rajoita sen enempää nykyisin kuin hallituksen esityksessä.

Koulutuksen järjestäjien yhdistymisellä voidaan tavoitella mahdollisuuksia ratkaista alueellisesti mm. oppilaitosrakenteeseen ja laajemmin koulutuksen järjestämistapaan sekä resursointiin liittyviä kysymyksiä joustavasti kuntarajojen yli. Yhdellä koulutuksen järjestäjällä voi olla useita oppilaitoksia, eli lukioita, ja koulutuksen järjestäjä voi itsenäisesti päättää oppilaitostensa määrän ja sijainnin järjestämislupansa puitteissa.

Kuntaliitto, OAJ ja Suomen lukiolaisten liitto pitävät lausunnoissaan myönteisenä hallituksen esityksen pyrkimystä lukiokoulutuksen saavutettavuuden turvaamiseksi, mutta lausuvat esitettyä perusteellisemman uudistuksen olevan tarpeellinen. Opetus- ja kulttuuriministeriö toteaa, että tämä johtaisi väistämättä huomattavasti hallituksen esityksen vaikutuksia (HE 159/2024 vp, s. 27–29) suurempiin muutoksiin koulutuksen järjestäjien rahoituksessa. Osalla koulutuksen järjestäjistä yksikköhinnan korotus poistuisi todennäköisesti kokonaan, jos alueellista koulutustarvetta kuvaavat indikaattorit eivät jatkossa puoltaisi korottamista, eikä vähäinen opiskelijamäärä itsessään olisi minkäänlaisen korotuksen peruste. Tällöin kyseisten koulutuksen järjestäjien rahoitus vähenisi noin kaksinkertaisesti hallituksen esitykseen nähden. Samoin Sivistysala ry:n esittämä määräaikaisesti pelkän vähäisen opiskelijamäärän perusteella määräytyvä korotus johtaisi määräajan jälkeen vastaaviin järjestäjäkohtaisiin muutoksiin. Useassa lausunnossa esitetään myös huoli siitä, että esityksen mukaan sellaisten koulutuksen järjestäjistä rahoitus pienenisi, joita ei määriteltäisi syrjäisiksi, mikä puoltaa sitä, ettei muutosten tulisi olla esitettyä suurempia.

Suomen Lähilukioyhdistyksen lausunnossa kuvaillaan rahoituksen perusteiden muutosesitystä koulutukseen kohdistuvaksi leikkaukseksi. Opetus- ja kulttuuriministeriö toteaa, että yksikköhinnan laskentaperusteiden muuttaminen ei vähennä lukiokoulutuksen määrärahaa, vaan kohdentaa sen eri tavalla kuin nykyisin. Ikäluokkien pienentyessä on entistä tärkeämpää miettiä, miten määräraha kohdennetaan. Mitä suurempi osa koulutuksen järjestäjistä on opiskelijamäärältään vähäisiä, sitä suurempi osuus lukiokoulutuksen määrärahasta kohdentuu vähäisen opiskelijamäärän perusteella. Tämä pienentää vastaavasti yksikköhintaa niiltä kaikilta muilta koulutuksen järjestäjiltä, joiden yksikköhintaa ei koroteta. Esitettyjen muutosten tavoitteena on korottaa yksikköhintaa silloin, kun se on tarpeen alueellisen lukiokoulutuksen saavutettavuuden kannalta, mutta ei muulloin. Lisäksi tavoitteena on, että yksikköhintaa korotetaan riittävästi silloin, kun korotus on tarpeellinen, minkä vuoksi niin sanotun tunnusluvun yläraja poistetaan syrjäisiltä ja vähemmistökielijärjestäjiltä.

Osaltaan korotuksen nykyistä tarkkarajaisemmalla kohdentumisperiaatteella vastattaisiin Sivistysala ry:n ja Suomen lukiolaisten liiton lausunnoissaan esille tuomaan huoleen maahanmuuttotaustan ja vieraskielisyyden aiheuttamista resurssitarpeista suurikokoisilla koulutuksen järjestäjillä, jotka eivät saa yksikköhinnan korotusta vähäisen opiskelijamäärän perusteella. Näiden kaltaisia erillisiä kriteereitä ei kuitenkaan hallituksen esityksessä esitetä, jotta rahoituksen perusteet pysyvät riittävän selkeinä ja ymmärrettävinä. Useiden, vaikutuksiltaan päinvastaisten laskentakriteerien euromääräinen yhteisvaikutus jäisi myös kokonaisuudessa vähäiseksi.

Tunnusluvun ylärajan poistamiseen liittyen Kuntaliitto ja Suomen lukiolaisten liitto lausuvat, että siitä syntyisi uusi lisäeste koulutuksen järjestäjien yhdistymiselle. Tosiasiallisesti opiskelijamäärältään erittäin pieniä, alle 40 opiskelijan koulutuksen järjestäjiä on vain kaikkein syrjäisimmillä alueilla, joilla ei sijaitse lähistöllä muita koulutuksen järjestäjiä. Voidaan arvioida, että kyseisillä koulutuksen järjestäjillä on rahoituksen perusteista riippumatta muita koulutuksen järjestäjiä heikommat edellytykset saavuttaa oleellisia hyötyjä yhdistymällä toisen koulutuksen järjestäjän kanssa.

OAJ, Suomen lähilukioyhdistys ja Sivista esittävät, että lukiokoulutuksen rahoitusta tulisi tarkastella sidoksissa perusopetuksen järjestämiseen. Opetus- ja kulttuuriministeriö toteaa, että esityksen lähtökohtana on Petteri Orpon hallitusohjelma, jonka mukaisesti lukiokoulutusta kehitetään omana koulutusmuotonaan, jolla on oma toimintaa ohjaava lainsäädäntö sekä rahoitusjärjestelmä.

Kuntaliitto, OAJ ja Suomen lähilukioyhdistys esittävät lausunnoissaan rahoituksen perusteita koskevan voimaantulon siirtämistä siten, että valmistelua jatketaan kuntien peruspalvelujen valtionosuusjärjestelmän uudistuksen aikataulussa tai hyvinvointialueiden rahoituksen ratkaisemisen jälkeen. Hallituksen esityksen valmistelu perustuu hallitusohjelmaan, jonka liitteen B mukaan rahoitusmallin uudistamista koskeva HE annettaisiin vuonna 2024 ja tulisi voimaan 1.1.2025.

OAJ, Sivista ja Kuntaliitto esittävät opetus- ja kulttuuritoimen rahoituslain (1705/2009) 23 b §:n kumoamista, joka on ollut voimassa nykyisen kaltaisena vuodesta 2019 lähtien ja sitä ennen samankaltaisena mutta vaikutukseltaan vähäisempänä. Tämä tarkoittaisi käytännössä lukiokoulutuksen määrärahan pysyvää nostoa noin tuhannella eurolla opiskelijaa kohden.

Muun muassa OAJ, Suomen Lukiolaisten Liitto ja EO-Liitto nostavat esille huolen lausunnoissaan, että oppimisen tukeen lisättävä rahoitus ei välttämättä vahvista tuen nykytilaa, jos sitä ei korvamerkitä oppimisen tukeen. Opetus- ja kulttuuriministeriö toteaa, että lukiokoulutuksen valtionosuusrahoitus on yleiskatteellista, eikä sitä ole mahdollista korvamerkitä käytettäväksi oppimisen tukeen tai muuhun tiettyyn tarkoitukseen. Vaihtoehtoinen rahoituksen kohdentamistapa olisi valtionavustuksen myöntäminen. Se olisi kuitenkin hallinnollisesti raskas menettelytapa sekä koulutuksen järjestäjälle että valtionavustusviranomaiselle, eikä luonteeltaankaan soveltuisi tavanomaisen koulutustoiminnan rahoittamiseen.

Ylioppilastutkinto

Sivistysala esittää, että säädetään osallistumisoikeus englanninkieliseen ylioppilastutkintoon myös hyväksytysti IB-tutkinnon suorittaneille sekä opiskelijoille, jotka ovat suorittaneet lukio-opintonsa englanniksi.

Hallituksen esityksen lähtökohtana on ollut hallitusohjelman kirjaus, jonka mukaan englanninkielinen tutkinto toteutetaan tiukasti rajatuin kriteerein. Tämän mukaisesti on valmisteltu esitys, jonka mukaan englanninkielinen ylioppilastutkinto on tarkoitettu henkilöille, joiden kielitaito ei riitä lukiokoulutuksen suorittamiseen suomen tai ruotsin kielellä. Esityksen mukaan englanninkielistä ylioppilastutkintoa ei ole tarkoitettu suomen tai ruotsinkielisille opiskelijoille, vaikka he suorittaisivat toisen asteen opinnot englannin kielellä.

Voimassa olevan lainsäädännön mukaisesti ylioppilastutkinto suoritetaan samalla kielellä kuin lukiokoulutus. Esityksen mukaan englanninkieliseen ylioppilastutkinnon voivat suorittaa kokelaat, jotka ovat suorittaneet lukiokoulutuksensa englanniksi (Esitys ylioppilastutkintolain 5 a §:ksi).

Suomalainen ylioppilastutkinto mittaa kansallisen opetussuunnitelman perusteiden mukaisia tietoja ja taitoja. IB mittaa kansainvälisen IB-tutkinnon opintojen osaamista. Suomalaisen lukion oppimäärä ja IB-tutkinnon opinnot sekä niiden päätteeksi suoritettavat ylioppilastutkinnot ovat sisällöitään ja rakenteiltaan hyvin erilaisia. Erilaisten opintojen ja tutkintojen keskenään sekoittaminen ei ole koulutusjärjestelmän kannalta tarkoituksenmukaista, eikä se palvele opiskelijan etua eikä kansallista etua. Se ei myöskään palvelee IB-tutkinnon etua.

Hallituksen esityksen mukaan yksittäisen IB-tutkinnossa hylätyn opiskelijan kohdalla suomalaisen ylioppilastutkinnon suorittaminen englannin kielellä voisi olla mahdollista. Tämä kuitenkin edellyttää opiskelijalta suomalaisen lukion oppimäärän hallintaa tutkintoaineiden osalta ja oppimäärän opintoja jossain määrin, jotta suomalaisen ylioppilastutkinnon läpäiseminen olisi mahdollista. Menettelyllä voidaan tukea toisen asteen tutkinnon suorittamista ja ehkäistä syrjäytymistä.

Mikäli IB-tutkinnon suorittajilla olisi automaattisesti oikeus suorittaa englanninkielinen ylioppilastutkinto, voisivat sen seuraukset olla osin ennakoimattomia. IB-opiskelijoiden lukumäärää ei ole mitenkään järjestämisluvin rajattu, siitä päättävät koulutuksen järjestäjät. Mikäli IB –opiskelijoiden määrä suomalisessa ylioppilastutkinnossa laajenisi yksittäistapauksia suuremmaksi, sillä olisi vaikutuksia englanninkielisen tutkinnon suorittajamääriin.

IB-opetuksen selkeän enemmistö ja koulutuksen kohdejoukon muodostavat suomalaiset perusopetuksen oppimäärän suorittaneet opiskelijat, joilla on täydet edellytykset opiskella suomalaisen lukion oppimäärä ja ylioppilastutkinto kansalliskielillä. Englanninkielisen ylioppilastutkinnon kohdejoukko muodostuisi sellaisista opiskelijoista, joilla ei olisi edellytyksiä suoriutua kansallisilla kielillä suomalaisen lukion opinnoista ja ylioppilastutkinnosta. Menettelyllä pyritään turvaamaan kyseisen opiskelijaryhmän sivistyksellisiä oikeuksia. IB-opiskelijoiden sivistykselliset oikeudet tulevat turvatuiksi jo voimassa olevan lainsäädännön puitteissa.

Englanninkielisen ylioppilastutkinnon suorittamisoikeuden laajentaminen IB-opiskelijoita koskevaksi ei vastaisi enää hallituksen esitystä ja hallitusohjelman kirjausta englanninkielisen ylioppilastutkinnon kohdejoukosta tarkasti rajattuine kriteereineen. Mikäli hallituksen esitystä laajennettaisiin koskemaan myös sellaisilla opiskelijoilla, jotka omaisivat edellytykset ylioppilastutkinnon suorittamiseen kansalliskielillä, murenevat uudistuksen perustelut englanninkielisen ylioppilastutkinnon kohdejoukosta. Tutkinnon kohdejoukon laajenemisella myös puhtaasti kansalliskieliin opiskelijoihin, voi olla vaikutusta kansalliskielten asemaan jatkossa, joiden turvaamista esityksessä ja annetuissa lausunnoissa on pidetty tärkeänä.

Lukiodiplomit

Kuvataiteen, liikunnan ja musiikin lukiodiplomien korvautuessa taito- ja taideaineiden ylioppilaskokeella on lukiodiplomijärjestelmää mahdollistaa kehittää nykyistä laajemmista lähtökohdista. Opetus- ja kulttuuriministeriö ja Opetushallitus vievät valmistelua yhdessä eteenpäin.

Muuta

Saamelaiskäräjät pitää tärkeänä, että lukiokoulutuksen lakimuutoksissa huomioidaan saamelaisopiskelijoiden mahdollisuus omankieliseen opiskeluun, ylioppilaskirjoitusten suorittamiseen ja oppimisen tukeen. Esityksellä toteutetaan pääministeri Petteri Orpon hallituksen hallitusohjelman kirjauksia lukiokoulutuksen oppimisen tuen, rahoituksen, englanninkielisen ylioppilastutkinnon sekä lukiodiplomien kehittämisestä. Kuten esityksessä todetaan, oppimisen tuen saaminen saamen kielellä lukiokoulutuksessa lienee haastavaa pätevien erityisopettajien puuttumisen vuoksi. Kuitenkin saamenkieliset opiskelijat voivat saada oppimisen tukea suomen tai ruotsin kielellä, jolla osa opinnoista toteutuu (HE 159/2024 vp, s. 32). Saamelaiskäräjien lausunnon mukaan oppimisen tuki saamenkielisille on ratkaistu nykyisin yleensä moniammatillisesti niin, että siihen osallistuvat saamenkielisen opettajan lisäksi esimerkiksi erityisopettaja ja terveydenhoitaja. Oppilaalla on siis lisäksi mahdollisuus saada tulkkaus tukitoimien ajaksi.

Saamelaiskäräjät toteaa, että saamenkielisen lukiokoulutuksen järjestämiseen tulisi taata riittävä rahoitus, vaikka oppilasmäärät ovat pieniä. Esityksen mukaan rahoitusjärjestelmää koskevat muutokset vahvistaisivat koulutuksen järjestämisen edellytyksiä harvaan asutuilla alueilla erityisesti pienimmillä koulutuksen järjestäjillä. Alueet, joilla saamenkielistä lukiokoulutusta järjestetään, ovat tällaisia. Esitetyt muutokset siis vahvistaisivat saamenkielisen koulutuksen saavutettavuutta. (HE 159/2024 vp, s. 32)

Ylijohtaja Petri Lempinen

Jakelu Eduskunnan sivistysvaliokunta

Tiedoksi OKM Opetus- ja kulttuuriministeriö, Anita Lehikoinen
OKM Opetus- ja kulttuuriministeriö, Anita Westerholm
OKM LAMOS Lukiokoulutuksen ja ammatillisen koulutuksen osasto, Petri Lempinen
OKM LAMOS Strategisen ohjauksen vastuualue, Maria Soininen
OKM LAMOS Strategisen ohjauksen vastuualue, Johannes Peltola
OKM LAMOS Koulutuksen vastuualue, Anne Ekroth